ÖZ

Yazar : İrfan ARIK
Üniversite : Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı : İletişim Bilimleri
Tezin Niteliği : Doktora Tezi
Sayfa Sayısı : XXV + 312
Mezuniyet Tarihi : 31 / 01 / 2018
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Yusuf YURDİGÜL

KULLANIMLAR VE DOYUMLAR KURAMI ÇERÇEVESİNDE KIRGIZİSTAN'DA ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TÜRK DİZİLERİNİ İZLEME EĞİLİMLERİ

Bu çalışma, Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı perspektifinden Kırgızistan'da üniversite öğrencilerinin yayınlanan Türk dizilerini izleme davranışlarını, motivasyonlarını ve eğilimlerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Kırgızistan'ın Oş, Calalabad, Karakol, Narın ve başkent Bişkek olmak üzere 5 şehrindeki 7 üniversitede toplam 1205 öğrenciye anket uygulanarak veri elde edilmiştir. Öncelikle izleyicilerin demografik özellikleri ile Türk dizilerini izleme motivasyonları arasında anlamlı ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Buna ek olarak Kırgızistan'da üniversite öğrencilerinin Türk dizilerini ortak tarihi geçmişe ve kültürel değerlere sahip olduğu için izleyip izlemediği de araştırılmıştır.

Araştırmanın I. bölümünde araştırmanın problemi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, hipotezler, sınırlılıklar, araştırmada kullanılan yöntem ve geliştirilen veri toplama aracı hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın II. bölümünde Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı ve bu kuram ile ilgili yapılan çalışmalar ele alınmış, Türk dizilerinin tarihi gelişim süreci, bugünkü durumu ve Kırgızistan'da izlenen Türk dizileri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın III. bölümünde ise Bulgular ve Yorum başlığı altında araştırmada elde edilen verilerin analizleri ve bu analizlerden yola çıkarak yapılan yorumlar yer almıştır. Konunun araştırılması için bir anket formu oluşturulmuş ve 2016 yılı Haziran ayında pilot uygulaması yapılmıştır. Son hali verilen anket formu 2017 yılı Ocak – Mart döneminde uygulanmıştır. Anket uygulamasından elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 22 programı kullanılarak analiz edilmiş ve ortaya çıkan bilgiler Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı perspektifinden Richard Kilborn (1992) tarafından önerilen 7 adet TV dizisi izleme motivasyonu çerçevesinde yorumlanmıştır.

Kırgızistan'da üniversite öğrencileri arasında en çok izlenilen Türk dizisi Muhteşem Yüzyıl'dır (%65), ikinci sırada ise Kara Sevda dizisi (%40) gelmektedir. Katılımcıların neredeyse yarısı (%49,7) Türk dizilerini internet üzerinden takip

etmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası (%56,5) Türk dizilerini Rusça izlerken yaklaşık dörtte biri (%24,8) ise Türkçe izlemektedir. Katılımcıların ailesinde en çok annelerinin (%60,7) ve kız kardeşlerinin (%39,8) Türk dizilerini izlediği ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılanlar Türk dizilerinde en çok oyunculuk kalitesini beğenirken (%33,8), en olumsuz gördükleri nokta ise bölümlerin uzun olması (%35) olmuştur. Araştırmaya katılanların yarısının (%50,2) bir akrabası ya da arkadaşı Türkiye'de önceden yaşamış ya da hâlâ yaşıyor durumdadır. Araştırmaya katılanlar Türk dizilerinden başka en çok Güney Kore (%32,1) ve Rus dizilerini (%30,8) izlemektedir.

Ezel, Karadayı, Çilek Kokusu, Kara Sevda ve Fatmagül'ün Suçu Ne? olmak üzere 5 diziyi kız öğrenciler daha çok izlerken, Kurtlar Vadisi dizisini ise erkekler daha çok izlemektedir. Ayrıca kız öğrenciler erkek öğrencilere göre Türk dizilerini izlemeye farklı nedenlerle ve daha yüksek oranda motive olmaktadır. Araştırmaya katılanların üniversitelerine göre izledikleri diziler açısından araştırma kapsamına alınan 9 dizinin hepsinde üniversitelere göre anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın uygulama kısmı için geliştirilen ölçeğin yapılan güvenirlik ve faktör analizleri neticesinde 29 maddeden oluşan 6 faktörlü bir yapısının olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısının 0,913 olduğu görülmüştür. Belirlenen 6 faktör arasında "Ortak tarihi geçmişe ve kültürel değerlere sahip olmak" boyutu en güçlü faktör durumundadır. İkinci sırada "Bireysel gereksinimleri karşılaması" boyutu, üçüncü sırada "Karakterlerle özdeşleşmek ve ilişkide olmak" boyutu, dördüncü sırada "Toplumsal ve kişilerarası etkileşim için ortak konular sağlaması" boyutu, beşinci sırada "Gerçek yaşamdan kaçmayı sağlayan fantezi dünyası yaratması" boyutu, altıncı sırada "Gündelik rutinin eğlenceli bir parçası olması" boyutu yer almaktadır.

Dünyada birçok ülkede olduğu gibi Kırgızistan'da da Türk dizileri Türkiye'nin, Türklerin, Türk kültürünün ve Türk markalarının fahri tanıtım elçileri gibi işlev görmekte ve Türkiye'ye önemli bir katma değer sağlamaktadır. Bu bakımdan Türk dizilerinin uluslararası alanda elde ettiği başarıların devam edebilmesi için başka kültürlere, inançlara ve değerlere saygılı olmalarının yanında yerel unsurlarla harmanlanmaları, özgünlüklerini korumalarının önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler : Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı, Türk Dizileri, Kırgızistan, Üniversite Öğrencileri

АБСТРАКТ

Автор	**:** Ирфан АРЫК
Университет	**:** Кыргызко-Түрецкий Университет «Манас»
Направление	**:** Коммуникация
Вид работы	**:** Докторская диссертация
Количество страниц	**:** XXV + 312
Дата окончания	**:** 31 / 01 / 2018
Научный руководитель	**:** Доц. Др. Юсуф Юрдигул

ТЕНДЕНЦИИ ПРОСМОТРОВ ТУРЕЦКИХ СЕРИАЛОВ СТУДЕНТАМИ КЫРГЫЗСТАНА В РАМКАХ ТЕОРИИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ И УДОВЛЕТВОРЕНИЯ

Это иследование проведено в целях определить отношение, мотивацию, стремление студентов Кыргызстана смотреть турецкие телесериалы с точки зрения теории использования и удовлетворения. В ходе работы использовался количественный метод исследования. Было опрошено 1205 студентов в 7 университетах, в пяти городах: Ош, Жалалабад, Каракол, Нарын и столица Кыргызстана Бишкек. Прежде всего было исследовано существует ли связь между демографическими характеристиками аудитории и мотивацией смотреть турецкие сериалы. Также было изучено смотрят ли студенты университетов Кыргызстана турецкие сериалы, по причине того, что имеют общее историческое прошлое и культурные ценности.

В первой части исследования была дана информация о цели исследования, важности исследования, предположения-гипотезы, лимитация, метод, использованный в исследовании и средства сбора данных. Во второй части исследования обсуждаются теория использования и удовлетворения, а также исследования, связанные с этой теорией. Дается информация о процессе развития турецких телесериалов, нынешнее положение, а также рассказывается о турецких сериалах, транслирующихся в Кыргызстане. Третья часть исследования озаглавлена как Раскрытие и Комментарии, там освещены материалы анализов данных, полученных во время исследований, а также комментарии написанные на основе этих анализов. Был составлен вопросник для расследования этого вопроса, и в июне была сделана экспериментальная заявка. Окончательная форма опроса была реализована в январе-марте 2017 года. Данные, полученные в ходе опроса, прошли анализ через программу IBM SPSS Statistics 22, а результаты прокомментированы в рамках 7и мотиваций просмотров телесериалов, предложенный Ричардом Килборном (Richard Kilborn) (1992) в аспекте теории использования и удовлетворения.jСамым популярным турецким сериалом среди студентов университетов в Кыргызстане является Великолепный Век (Muhteşem Yüzyıl) (65%), а второй Черная Любовь (Kara Sevda) (40%). Почти половина

респондентов (49,7%) смотрят турецкие сериалы в Интернете. Более половины респондентов (56,5%) смотрят турецкий сериал на русском языке, а примерно каждый четвертый (24,8%) смотрит на турецком языке. Большинство матерей в семьях участников опроса (60,7%) и сестер (39,8%) смотрят турецкий сериал турецким сериалом. Участникам опроса нравится игра актеров (33,8%) , и наиболее негативным моментом является продолжительность одной серии (35%). Родственники или друзья половины опрашиваемых (%50,2), которые смотрят турецкий сериал были, либо находятся на данный момент в Турции. Участники опроса кроме турецких сериалов также смотрят корейские сериалы (%32,1), русские(%30,8).

Ezel (Эзэль), Карадай (Karadayı), Çilek Kokusu (Запах клубники), Kara Sevda (Черная Любовь) и Fatmagün suçu ne? (В чем вина Фатмагуль?) В основном эти пять сериалов смотрят девушки-студентки, а мужское население смотрят сериал Долина Волков (Kurtlar Vadisi). Интерес и желание, да и причины смотреть турецкие телесериалы у студенток – девушек намного выше, чем у мужчин. Кроме того, девочки-подростки мотивированы смотреть турецкие сериалы по разным причинам, чем мальчики. По данным университетов участников, принявших участие в исследовании, было установлено, что во всех девяти индексах, включенных в исследование в соответствии с университетами, были значительные различия.

В результате анализа, сделанных для прикладной части исследования, было определено, что существует 6и факторная структура, состоящая из 29 элементов. Было установлено, что коэффициент фактора Cronbach Альфа масштаба равен 0,913. Среди шести выявленных факторов «имеющий общий исторический фон и культурные ценности» является самым сильным. Второе измерение - это измерение для удовлетворения индивидуальных потребностей, третье измерение - «Быть похожим на героев и быть на связи», четвертое - «Выявление общих тем социального и межличностного характера», пятое измерение - «Мир фантазий, позволяющий убежать от реальной жизни», шестое измерение - «развлекательная часть в повседневной рутине»

В Кыргызстане, как и во многих других странах мира турецкие сериалы служат культурным проводником для знакомства с Турцией, турками, турецкой культурой, турецкими брендами и этим самым вносят большой вклад в развитие Турции.

Ключевые слова: теория использования и удовлетворения, турецкий сериал, Кыргызстан, студенты университета

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган : Ирфан АРЫК
Университет : Кыргыз-Түрк «Манас» Университети
Багыты : Коммуникация
Илимий иштин түрү : Докторлук диссертация
Беттин саны : XXV + 312
Бүтүргөн жылы : 31 / 01 / 2018
Илимий жетекчиси : Доц. Др. Юсуф Юрдигүл

ПАЙДАЛАНУУ ЖАНА КАНААТТАНУУ ТЕОРИЯСЫНЫН НЕГИЗИНДЕ КЫРГЫЗСТАНДАГЫ СТУДЕНТТЕРДИН ТҮРК СЕРИАЛДАРЫН КӨРҮҮ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

Аталган изилдөө Пайдалануу жана канааттануу теориясы өңүтүнөн Кыргызстандагы студенттердин түрк сериалдарына карата мамилесин, көрүүсүнө түрткү берген мотивацияларын жана ынтызарларын аныктоо максатында жүргүзүлгөн эмгек болуп эсептелет. Эмгекте сандык изилдөө усулу колдонулган. Изилдөөнүн жүрүшүндө борбор шаар Бишкек баш болгон, Ош, Жалал-Абад, Каракол жана Нарын шаарларындагы 7 университетте окуган жалпы саны 1205 студентти түзгөн группадан анкета алынып, маалыматтар чогултулду. Эң биринчиден көрүүчүлөрдүн демографиялык өзгөчөлүктөрү менен түрк сериалдарын көрүү мотивациясынын ортосунда маанилүү деңгээлдеги байланыштын болуп-болбогондугу изилденди. Буга кошумча катары Кыргызстандагы студенттердин түрк сериалдарын, эки элдин ортосундагы орток тарыхый жана маданий байланыштардын болгондугунан улам көрүп же көрбөгөндүгү да аныкталды.

Изилдөөнүн I бөлүмүндө изилдөөнүн проблемасы, максаты, актуалдуулугу, гипотезалары, хронологиялык-географиялык чектери, изилдөөдө колдонулган усулдар жана өркүндөтүлгөн маалымат чогултуу каражаты тууралуу маалыматтар берилген. Эмгектин II бөлүмүндө Пайдалануу жана канааттануу теориясы жана бул теория боюнча жасалган изилдөөлөр орун алган, Түрк кинематографиясынын телесериал өндүрүү секторунун тарыхый өнүгүү процесси, бүгүнкү абалы жана Кыргызстанда көрсөтүлгөн түрк сериалдары тууралуу маалыматтар камтылган. Ал эми диссертациянын III бөлүмүндөгү Табылгалар жана комментарий (чечмелөө) темасында изилдөөнүн жыйынтыгында чыккан маалыматтар жана бул анализдердин негизинде жасалган комментарийлер орун алган. Теманын изилдениши үчүн атайын анкета бланкасы даярдалган жана 2016-жылдын июнь айында эксперименталдык тест жасалган. Анкета бланкасынын акыркы тастыкталган варианты аркылуу сурамжылоо 2017-жылдын январь-март айларында жүргүзүлгөн. Сурамжылоонун жыйынтыгында колго тийген маалыматтар IBM SPSS Statistics 22 программасы аркылуу анализден өткөн жана жыйынтыгы Пайдалануу жана канааттануу теориясы өңүтүнөн Ричард Килборн

(Richard Kilborn) [1992] тарабынан сунушталган телесериал көрүүнүн 7 мотивациясы алкагында комментарийленген.

Кыргызстанда студенттер тарабынан эң көп көрүлгөн түрк сериалы “Даңазалуу доор” (Muhteşem Yüzyıl)(65%) болуп саналат, ал эми экинчи кезекте “Үмүтсүз ашыктык” (Kara Sevda) (40%) турат. Изилдөөнүн катышуучуларынын дээрлик жарымы (49,7%) түрк сериалдарын интернет аркылуу көрүшөт. Ал эми изилдөөгө катышкандардын жарымынан көбү (56,5%) түрк сериалдарын орус тилинде көрүшсө, төрттөн бири (24,8) түрк тилинде көрөт. Катышуучулардын көбүнүн үй-бүлөсүндө эң көп апалар (60,7%) жана кыздары (39,8%) түрк сериалдарын көрүшкөндүгү белгилүү болду. Изилдөөгө катышкандар түрк сериалдарында эң көп актер/актрисалардын актердук чеберчилигин жактырышса (33,8%), эң эле жагымсыз тарабы катары сериялардын узун болгондугун (35%) айтышат. Студенттердин жарымынын (50,2%) тууганы же болбосо досу буга чейин Түркияда жашап келген, же дагы деле жашап жаткан абалда. Катышуучулар түрк сериалдарынан сырткары Түштүк Кореянын (32,1%) жана Россиянын сериалдарын (30,8%) көрүшөт.

“Эзел” (Ezel), Карадайы (Karadayı), “Кулпунай жыты” (Çilek Kokusu), “Үмүтсүз ашыктык” (Kara Sevda) жана “Фатмагүлдүн айыбы эмнеде?” (Fatmagül’ün Suçu Ne?) баш болгон 5 сериалды көбүнчө кыздар көрсө, ал эми “Бөрүлөр мекенин” (Kurtlar Vadisi) эркек балдар көп көрөт. Өзгөчө, кыз студенттердин эркек студенттерге караганда түрк сериалдарына болгон кызыгуусу жана ынтызары, көрүү себептери алда канча жогору. Катышуучулардын окуган университеттерине карап кайсы түрк сериалдарын көрүшкөндүгүн аныктоо максатында 9 сериал үлгү катары колдонулуп, жыйынтыгында кайсы бир түрк сериалын көрүү студенттердин окуган университетине карап айырмаланып турары белгилүү болду.

Изилдөөнүн жүзөөгө ашыруу бөлүмү үчүн өнүктүрүлгөн өлчөмдүн аткарылган ишенимдүүлүк жана фактор анализдеринин натыйжасында 29 пункттан турган 6 фактордук түзүлүштүн болгондугу аныкталды. Өлчөмдүн Кронбах альфа коэффициентинин 0,913 болгондугу белгилүү болгон. Антыкталган 6 фактордун ичинен “орток тарыхый жана маданий байланышта болуу” эң күчтүү фактор болуп эсептелет. Экинчи орунда “Жеке зарылдыктардын канааттандырылышы” фактору, ал эми үчүнчү орунда “Каармандарга өзүнү окшоштуруу”, төртүнчү “Коомдук жана адамдардын ортосундагы өз ара мамиледе орток темаларды пайда кылуусу”, бешинчи “Чыныгы жашоодон оолак кылчу кыялдар дүйнөсүнө алып барышы”, алтынчы фактор болсо “Күнүмдүк турмуштун көңүлдүү бир бөлүгү болушу” турат.

Дүйнөдөгү башка өлкөлөрдө болгондой эле Кыргызстанда да түрк сериалдары Түркияны, түрктөрдү, түрк маданиятын жана түрк маркаларын тааныткан маданий элчи катары кызмат кылууда жана Түркия үчүн чоң салым кошуп жатат. Ошондуктан, түрк сериалдары Эл аралык деңгээлде ийгиликке жетиши үчүн башка элдердин маданиятына, ишенимине жана баалуулуктарына сый мамиле кылуу менен жергиликтүү менталитеттен азыктанып, өздүгүн сактап, оригиналдуу болушу зарыл.

Ачкыч сөздөр: Пайдалануу жана Канааттануу теориясы, түрк сериалдары, Кыргызстан, студенттер

ABSTRACT

Author : İrfan ARIK

University : Kyrgyz-Turkish Manas University

Department : Communication Sciences

Type of Dissertation : Doctorate (Ph.D.) Thesis

Number of Pages : XXV + 312

Graduation Date : 31 / 01 / 2018

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Yusuf YURDİGÜL

WATCHING TENDENCIES OF TURKISH SERIALS OF UNIVERSITY STUDENTS IN KYRGYZSTAN WITHIN THE FRAMEWORK OF THE USES AND GRATIFICATIONS THEORY

This study was conducted to identify the Turkish Serials watching behaviors, motivations and tendencies of the university students in Kyrgyzstan from the perspective of the Uses and Gratifications Theory. Quantitative research method was used in the study. Within the framework of the research, 1205 students in total were surveyed to collect data in seven universities of five cities, namely Osh, Zhalalabad, Karakol, Naryn and the capital city Bishkek of Kyrgyzstan. Firstly, it was investigated whether there is a meaningful relationship between the demographic characteristics and the Turkish serials watching motivation. In addition, it was investigated whether the university students in Kyrgyzstan watch the Turkish serials because they have common historical backgrounds and cultural values.

The first part of the study includes information about the problem of the research, the purpose of the research, the importance of the research, assumptions-hypotheses, limitations, the method used in the research and the developed data collection tool. The second part of the study comprises information about the Uses and Gratifications Theory and the given theory related studies, and the historical development process of the Turkish serials, the present situation and the information about the Turkish serials in Kyrgyzstan. The third part of the study, under the heading Findings and Interpretations, contains data analyses obtained in the research and interpretations based on the results of the analyses. A questionnaire was formulated in order to investigate the topic, and a pilot application was implemented in June 2016. The final questionnaire form was implemented between January and March, 2017. The data obtained from the questionnaire were analyzed with the help of the IBM SPSS Statistics 22 program and the obtained results were interpreted in the framework of the seven TV serials watching motivations proposed by Richard Kilborn (1992) from the perspective of the Uses and Gratifications Theory.

Among university students in Kyrgyzstan the most watched Turkish serial is “Muhteşem Yüzyıl” (Magnificent Century) (65%) and the serial “Kara Sevda” (Endless

Love) (40%) is the second. Almost half of the respondents (49,7%) watch the Turkish serials on the internet. More than half of the respondents (56,5%) watch the Turkish serials in Russian, while about one in four (24,8%) watch in Turkish. It has been revealed that in the family of the respondents, mothers (60,7%) and sisters (39,8%) watch the Turkish serials the most. What students liked most in Turkish serials is acting quality (33,8%), and the most negative point in their opinion is the length of the sections (35%). Half of the survey respondents (50,2%) have a relative or a friend who lived / is still living in Turkey. Besides Turkish serials, respondents watch the South Korean (32,1%) and the Russian serials (30,8%) the most.

The female students in the study watch more "Ezel" (Ezel), "Karadayı" (Karadayi), "Çilek Kokusu" (Strawberry Smell), "Kara Sevda" (Endless Love) and 'Fatmagül'ün Suçu Ne?" (What is Fatmagül's fault?), while the male students watch more "Kurtlar Vadisi" (Valley of the Wolves). In addition, female students are more motivated and they watch Turkish serials for different reasons than male students. It was found out that there were significant differences among all universities according to 9 serials students watch.

As a result of the reliability and factor analyses made for the application part of the study, it was determined that there is a 6 factor structure consisting of 29 items. The questionnaire was found to be 0.913 of Cronbach Alpha coefficient. Among the six identified factors, the dimension "Having common historical background and cultural values" is the strongest factor. The second dimension is 'Individual needs gratification', the third dimension is "Character identification and building relationship with characters", the fourth dimension is "Providing common topics for social and interpersonal interaction", the fifth dimension is "Fantasy world that allows escape from real life", the sixth dimension is 'Watching Turkish serials is an amusing part of the daily routine ".

Just as in many countries around the world, the Turkish serials in Kyrgyzstan function as honorary ambassadors of Turkey, Turkish cultures and Turkish brands and provide an important additional value to Turkey. In this respect, in order to continue the accomplishments achieved by the Turkish serials in the international arena, it is considered to be essential to respect other cultures, beliefs and values as well as to blend them with local elements and to protect their originality.

Keywords: The Uses and Gratifications Theory, Turkish Serials, Kyrgyzstan, University Students